

Jezus – kral

**Jako Jezus spózna, zo přińdu a jeho popadnu,
zo bychu jeho za krala sćinili, woteńdže zaso na
horu, wón samlutki.**

Jan 6,15

Ludžo pytaja za awtoritu. Woni trjebaja někoho, na kotrymž móžeja so orientować, kotryž postaja směr wuwica a kiž so stara wo měr a wo chléb. Na tajku wosobu móžeš zhladować, dokelž znaje puć do přińchoda.

Sćenik Jan rozprawja, kak spyta lud Jezusa popadnyć, zo bychu jeho za krala sćinili. Što běše so stało? Po tysacach běchu ludžo přišli, zo bychu na Jezusa słuchali. Jeho wučomnicy pak njemóžachu wjace jědže za masy ludži wobstarać dyžli jenož pjeć pokrutow chléba a dvě rybje. Jezus wza pokruty, džakowaše so a rozda je tym, kotřiž běchu so zesydali; tehurunja tež wot rybow, kaž wjele chcychu. Nasyćenje zawostaji zacišć. Tu bě něchtó, kiž so wo lud staraše a kiž móžeše wjac hač chléb jěsć. Ludžo prajachu: „To je zawěrnje profeta, kotryž ma do swěta přińć.” Nětko chcychu Jezusa popadnyć, zo bychu jeho za krala sćinili.

Móžemy ludži derje zrozumić. Wot swojeje tehdyšeje wyšnosće běchu přeslapjeni, wot kejžora Augustusa, wot bohota Pontiusa Pilatusa a wot krala Herodesa. Spěšnje měrješe so nadžija na nowu wosobu, z kotrejž budže wšitko lěpje: Jezus ma być kral. Podobnje su ludžo tež džensa přestapjeni, hdyž njezamóžeja politikarjo swoje slubjenja spjelnić, njech rěkaja woni prezident abo kancler abo předsyda.

Tola Jezus nochce być kral abo politiski wjednik, a tehodla so ludžom wuhibnje, čekajo samlutki na blisku horu. Nic jenož na tutym městnje Swjateho pisma je Jezus wotpokazał być awtorita za socialne a politiske prašenja. Myslimy na jeho spytowanje w pusćinje, hdyž čert k njemu přistupi a jemu namjetowaše, zo by

dyrbjał z kamjenjow chléb sćinić. Jezus tole wotpokaza, runje tak kaž poskitk čerta, jemu přepodać wšu móc nad swětom, jelizo so poklajnje a so k njemu pomodli. Tole je nam čežko zrozumić. Njeby da derje było, hdy by došlo k direktnemu Božemu knjejistwu? Miliony džěci a dorosćenych su hlódni a chori. Rozprawy znajemy z telewizora. Štó so wo nich stara? Wšelacy politikarjo a mnohe pomocne organizacije so prócuja wo pomoc, ale ze skromnym wuspěchom. Džiw by so dyrbjał stać, Boži džiw. Čehodla Jezus njezapřimnje? Čehodla nochce być kral, kiž wšitkim chléba nadosć dawa?

Na kóncu Jezusoweho žiwjenja steješe hišće jónu prašenje za jeho politiskej rólu. Masy ludži běchu so mjeztym wot njeho wotwobročili, wołajo před bohodom Pilatusom: „Křižujće jeho!” Tehdy so Pilatus Jezusa wopraš, hač je kral Židow. A tón jemu wotmołwi: „Moje kralestwo njeje wot teho swěta. Ja sym kral. Ja sym so narodził a sym k temu na swět přišoł, zo bych za prawdu swědčil.”

Jezus česći sej tych ludži, kiž maja politisku zamolwitosć w swěće, kotrychž nadawk je, so starać wo chléb a měr a wo sprawnosć, tež hdyž wě, zo njeje žana politiska awtorita dospołna. Jezusowy nadawk njeje politiskeho raza. Wón ma swědčić wo Božej prawdze a wjesć ludži na puć Božeje smilnosće a lubosće. Hdyž je wón tych pjeć tysacow nasyćil, tak běše to znamjo, kotrež pokaža na nowy Boži swět, kotryž ma z nim přińć. Hlódni maja so nasyćić. Ludžo maja so wo to starać, zo bychu wšity wot bohatych Božich darow dosć měli. Tola ludžo njejsu jenož žiwi wot chléba sameho. Ryzy socialne změrowanje ludži njeje čłowjeske. Ludžo trjebaja Bože słowo. Woni trjebaja wěru, lubosć a nadžiju runje tak kaž wšědny chléb. Pola Boha je směr a cil našeho žiwjenja.

Chrystus je kral. Wón je awtorita. Tola nic w politiskim zmysle a tehodla wuhibnje so wočakowanjam ludži. Wón je kral dušow, kral lubosće a kral wěčného žiwjenja.

Chrystus je kral. Wón je awtorita. Tola nic w politiskim zmysle a tehodla wuhibnje so wočakowanjam ludži. Wón je kral dušow, kral lubosće a kral wěčného žiwjenja.

Jan Malink

**Chrystus, kral dušow, lubosće a wěčného žiwjenja – wołtar
we Wóslńčanskej cyrkwi**

Foto: T. Malinkowa

Lube džěći!

Ze Swjateho Pisma znajemy wjele předmjenoj, kotrež so tež džensa wužiwa. Snano maš tež ty biblijske mjeno. W kóždej lince pak je so jedne předmjeno schowało, kotrež w bibliji njesteji. Namakaj je!

Gabriela Gruhlowa

Aron	Abraham	Alexander	Abel
Benjamin	Boas	Birgit	Bartolm
Daniel	Debora	Dawid	Denis
Esra	Erik	Elija	Esau
Gerda	Gabriel	Gideon	Gehasi
Hilžbjeta	Hana	Henry	Hiob
Jakub	Jan	Josua	Julian
Kornelius	Konrad	Kaleb	Kain
Lukaš	Lydia	Lucy	Lea
Měrcin	Marko	Michał	Matej
Natanael	Nikodemus	Noach	Norbert
Samuel	Sara	Syman	Sandra

(3, 3, 3, 4, 2, 1, 3, 4, 2, 2, 3, 1, 4, 4)

Nježabudźće na Serbski bus!

Njedzelu, 14. septembra, su wšitcy zajimcy přeprašeni na wulět ze Serbskim busom do kónčin wuchodneje Hornjeje Łužicy. Wopytuja so Četow, hdžež swjeća so w Božim domje serbske kemše, Čerwjena hora pola Załomja, klóšter we Wostrowcu a cyrkej ze sławnym póstnym rubom w Žitawje. Bus wotjědže we 8.00 hodž. w Budyšinje a nawróci so sem wokoło 18.00 hodž. Přizjewjenja su hišće možne pola Měrcina Wirtha w Budyšinje (tel. 0 35 91 / 60 53 71).

Informacija předsydstwa SET

Wutoru, 26. awgusta, zenědže so předsydstwo Serbskeho ewangeliskeho towarstwa. Předležeše list knjeni Hany Wićazoweje, w kotrymž wona ze swójbných a powołanskich přičin wo wuswobóženje ze swójeho sobudžěta w předsydstwje towarstwa prosy. Wuradźowaše so wo lětušej sobustawskej zhromadźiznje. Tuta budže na reformaciskim swjedženju, dnja 31. oktobra, w Serbskim domje w Budyšinje. Z darow, kiž je towarstwo w zańdžených lětach za zdžerženje serbskich pomnikow dóstało, so lětsa restawracija narowneju pomnikow fararjow Jana Wawera w Bukecach a Handrija Lubjenskeho na Tuchorskim pohrjebnišću w Budyšinje z cyłkownje 700 eurami podpěruje.

Měrcin Wirth

Manfred Hermaš z Rownoho jako predikant zapokazany

Na kemšach w Slepjanskim Božim domje nedzelu, 3. awgusta, bu Manfred Hermaš jako predikant zapokazany. Na spočatku Božej služby rozložil fararka Ulrike Menzel kemšerjam wobzamknjenje Zhorjelskeje cyrkwy z lěta 2002, po kotrymž smědža lajkojo z wotpowědnym wukublanjom kemše swječić, Bože słowo připowědać a tež Bože wotkazanje swječić. Cyłe kemše z liturgiju, předowanjom a Božim blidom měješe potom M. Hermaš.

Manfred Hermaš bydlil w Rownom a džěta powołansce jako rěčnik Domowiny za Slepjanske kónčiny. Nimo swójeho serbskeho skutkowanja angažuje so wón hižo wjele lět tež w cyrkwiskim wobłuku, a to nic jenož w swójeje Slepjanskej wosadze. Wot nazymy lěta 1992 je synodala Zhorjelskeje cyrkwy. 1993 je jemu superintendent Wittig spožičil prawo, w Bětowdžanskim cyrkwiskim wokrjesu připowědać Bože słowo. Tak je Manfred Hermaš w minjených džěsac lětach hižo we wjele wosadach Zhorjelskeje cyrkwy kemše swječić a předował: w Slepom, Klětnom, Rychwałdže, Wochozach, Chrjebi, Delnim Wujězdze, Dołhej Boršći, Sprjowjach ...

Ze zapokazanjom jako predikant je so jemu nětko přidatnje prawo spožičilo, Bože wotkazanje swječić. Njeh je jeho skutkowanje bohaće žohnowane!

T.M.

Mjezynarodna konferenca w Budyšinje a Bukecach 26.–28. septembra 2003

275 lět serbska biblija

PJATK, 26. 9. 2003, W BUDYŠINJE

14.00 Biblija pod rěčespytnym aspektom

w Serbskim domje

přednošuja Hinc Schuster-Šewc, Helmut Jenč, Karl Gutschmidt, Gerald Stone, Renata Bura, Marcin Szczepański, Richard Bigl

19.30 Wotewrjenje wustajeńcy wo wudačach serbskeje biblije

w Serbskim instituće

SOBOTU, 27. 9. 2003, W BUDYŠINJE

9.00 Biblija pod kulturnostawizniskim aspektom

w Serbskim domje

přednošuja Jan Malink, Tadeusz Lewaszkiwicz, Doris Teichmannowa, Měrcin Salowski, Tomasz Jaworski, Pětr Kunze, Rafał Leszczyński, Měrko Šołta, Susanne Hozyna, Trudla Malinkowa

19.30 Džiwdlowe předstajenje „Maryša“

w nowym džiwdle na Budyskim hrodze (mała žurla)

NJEDZELU, 28. 9. 2003, W BUKECACH

14.30 Ekumeniska nutrnosć

ze znawaposwjećenjom narowneho pomnika fararja Jana Wawera, sobupřeložowarja přenjeje serbskeje biblije Přizamknje so **koncert duchowneje hudźby** z chórom 1. serbskeje kulturneje brigady z Budyšina, nawod: Friedemann Bohme w Bukečanskim Božim domje

Wšitkich zajimcow wutrobnje přeprašujetej

Serbski institut

Maćica Serbska / Maćica Serbska

K wosomdžesaćinam wučerki Lenki Šmitec w Radworju

Džensa swjećimy tu, hlej,
z tobu rjany jubilej.
Wosomdžesat dołhich lět
nosy tebe Boži swět.
My tu wšitcy přišli smy,
zbožo tebi přejemy.
Wostań strowa, spokojna,
kóždy dzeń tež džakowna.

Dowol, zo na tutym dnju
jónu wróco pohladnu.
W léće 1923
so kowarjecom džowka narodži.
Wulke bě to wjeselo,
w swójbje nowe žiwjenjo.
Nan a mać nětk z lubosću
staraštaj so za Lenku.
W léće 1926
so tebi bratřik přidruži.
Džěćatstwa čas zbožowny
přežiwištaj hromadže.
Tola zbožo na swěće
skok so husto pominje.
Hdyž ty běše hišće mała,
je smjerc nana wamaj wzała.
Zahe nan twój woteńdze,
wój nětk běštaj syrotce.
Z maćerku so nětk wój dwaj
přez žiwjenje bédžeštaj.
Wostudy tuž njeběše,
jedyn druhom pomhaše.

Do šule sy rady šła,
do Łupoje, Radworja.
Pilna běše šulerka,
přikładna a sprócnjawa.
Rady sy přec wuknyła,
wědu do so srěbała.
Tohodla tež nastupi
powoňanje wučerki.
Swědomiče wučila,
džěćinu sy kublała.
Wjele twójch šuleri
džens šće su či džakowni
za dobru radu, kiž sy dała,
za prócu, kiž sy nawoź'wała.

Wjele horja, starosće
wójniski čas tež přinješt je,
hdyž bratr twój cyle młoduški
wojersku službu nastupi.
Tola pak wón na zbožo
strowy z jatby wróci so.
Wjesele bu witany,
doma bě zas k pomocy.
Sprócnjawa sy džělała,
nowy domček sej twariła,
a husto su tež pomhali
twoji lubi přiwuzni.
W nim sy měrnje bydliła,
w nim sy była spokojna.
Róžow pycha je či kćěla,
wostudy ty njejsy měla.
Pčoľki tebi k wjeselu
słodki měd přec' nošachu.
Agawa w twojej zahrodze
je monster, derje hladany.
To džak je twojej pilnosći.

Džens nětk tebi přejemy
rjany swjedžen wjesoty
a dale měrne, rjane dny,
njech Bóh Knjez tebe žohnuje.

Haňža Delanowa

Jubilarka Lenka Šmitec, kotraž je 20. awgusta w ródnyj Radworju woswjećila swój 80. narodny dzeń Foto: C. Schumann

Mložina na swěžeńskej namšy w Nowej Niwje

Něga ga jo we Łužycy kuždy Serb kšesćijan
był a kuždy kšesćijan Serb. Božko to žinsa

na našych serbskich wjasach wěcej tak
njejo. Ale gano smej ze žěńskej sobu swě-

šitej namšu w Nowej Niwje blisko Lubina,
žož zachopijo se po starej tradiciji wejsny
žnjowny swěžen (rejtowanje wo kočac) do-
połdnja ze swěžeńskej namšu.

Wejsna mložina zmaka se rano w kjarcmje.
Pon šěgnu gromaže do cerkwje, žož
jich wosadny farar južo wocakujo. Přez
du te žowca – woni se k tomu woblekaju
kšasnu namšarsku drastwu – a slězy te
golcy. Lětosa 21 žowców a 15 golcow
słuchaju na Bože słowa, na prjatowanje
młodego fararja, a dostanu gromaže z wo-
sadu Bože žognowanje, wšojadno lěc ja-
den kšesćijan jo abo tatan. To jo wjelgin
rědna a wosebna tradicija, kotraž jo hyšći
žywa w tej małej wjasce w Lubinskem wo-
krejsu.

Po namšy se rejujo na cerkwinem dworje
ta bantowa reja a Annemarie-polka. Po-
tom du te pory z kapału a dujarskeju muzi-
ku do kjarcmje, žož pšepšosyju na „Kirch-
tanz“. Wotpołdnja šěgnu žowca a rejtanje
z konjami na pšigotowane polo slězy jsy.

Siegfried Malk

Po žognowanju šěgnjo farar z mložinu z cerkwje w Nowej Niwje na žnjowny swěžen.

Foto: S. Malk

Serbska biblija z lěta 1728 a jeje přeložerjo

Přeni přeložk cyteje biblije do serbsčiny, kiž je w čišću wušoť, bě wuznamny skutk w našich kulturnych stawiznach. Wón je so dołho přihotował: nic jenož w tym zmysle, zo so tamni štyrjo mužojo, kotřiž běchu nadawk na so wzali, dołho – dlěje hač 11 lět – na nim džělali. Předewšëm bě tónle „projekt“, kaž bychmy džensa prajili, tajkeho razu, zo dyrbbeše zrawiće. W jednotliwych mjeńšich a wjetšich krokach su so serbscy prócowarjo jemu přez lětdžesatki přibližili. Z Michała Frenclowym přeložkom scénjow Mateja a Marka z l. 1670 datujemy započatk wudawanja wobšěrnišich bibliskich tekstow za Hornich Serbow. Wažne mězniki po puću k cytej bibliji běchu wudaće Frencloweho přeserbšćenja „Noweho zakonja“ z l. 1706 a přeložki komisije serbskich duchownych, kotrež su so zahajili 1695 z wudaćom „Epistlow a ewangelijow, kaž so wone přez cyłe lěto čitaja“. Lětdžesatki mjez 1670 a 1728 su byli płódny čas za serbske nabožne pismowstwo, do kotrehož padnje mj. dr. tež wuńdženje přenich ewangelskich spěwarskich a přenjeje agendy za Božje služby. Lěto 1728 markěruje wjeršk w tutym přez 50 lět trajacym wuwicu.

Předy hač so wěnujemy wukonej přeložerjow, bibliji samej, chcemy sej spřitomnić mužow, kotřiž su tónle wukon dokonjeli. Štyrjo fararjo su so na kóncu „Prjedyryče“ (to je: předstowa) takrjec skrótka předstajili – z mjenom a farskim městnom, hdžež su skutkowali. Chcemy porjad, w kotrymž so sami mjenuja, wobchować.

Přeni je **Jan Langa**, farar w Minakale. Wón bě so 1669 w Palowje narodził a je 27. decembra 1727, potajkim hišće před wudaćom biblije, zemřel. Kaž wšelacy wobdajeni serbscy młodžency, na př. tež Michał Frencl, bě wón wopytał slawnu Wjerchowsku šulu w Mišnu. Langa je nimo swojeho přeložowarskeho džěta za bibliju w pismowstwje wustupił z němsce spisanej polemiku přečiwo Pětrej Šerachej, kotryž bě 1717 z komentarem znova wudať najstaršu hornjoserbsku knihu, Warichiusowy katechizm. Wšity štyrjo su tohorunja hromadže skutkowali při přeložowanju knižki „Štwore pōznaće křescijanskeje wěry“, kiž hakle 1730 wuńdže. Wot Langi pochadža skónčnje tež Prjedyryč k bibliji 1728.

Druhi w rjedže je **Matej Jakiš** (tajki je wón podpisany) abo Jokuš, kaž su jemu pozdžiši awtorojo serbskich literarnych stawiznow rjekli. Wo nim najmjenje wěmy. Wón bě so 1668 w Čornych Noslicach pola Budestec narodził a je nimale cyły čas swojeho powofanskeho žiwjenja był farar w Hbjelsku pola Wósporka. Tam je 31. awgusta 1735 wumřel a je so tam tež pochował.

Najlěpje ze wšěch štyrjoch znajemy **Jana Běmarja**, fararja w Budestecach. Wón

Přnja serbska biblija, přeložena wot fararjow Jana Běmarja w Budestecach, Jana Langi w Minakale, Mateja Jakiša w Hbjelsku a Jana Wawera w Bukecach, čišćana w lěće 1728 pola Davita Richtarja w Budyšinje

Foto: SI

pochadža z Rodec pola Bukec, hdžež bě so 1671 narodził. W lěće 1700 přińdže jako pomocny předar do Budestec, hdžež tehdy hišće Michał Frencl skutkowaše, wón wožen so z jeho dźowku a bu po Frenclowej smjerći jeho naslědnik jako farar. W Budestecach je wón tež 1742 zemřel, prawdžepodobnje 16. meje. Jan Běmar je so z někotrymi knihami zapisal do stawiznow serbskeho pismowstwa. Běchu to wjacore modlerske knihi, třeći, wo wjele rozšěrjeny wudawk spěwarskich a přeložk nabožno-natwarneho spisa pod titulom „Prawy a wěsty njebjeski puć jeneho křescijana“. Třo z Jana Běmarjowych synow su tohorunja jako spisowaceljo a přeložerjo wustupili. Tak je potajkim Běmarjec swójba we wosobach Frencloweho přichodneho syna a třoch wnukow wurjadne džěło Michała Frencl na polu serbskeho pismowstwa do stojnje pokročowała.

W rjedže wudawarjow biblije steji skónčnje jako posledni **Jan Wawer**, farar w Bukecach. Dočišćenja biblije je so wón runje hišće dočakał: Krótko do jeho smjerće – wón zemřel dnja 6. meje 1728 – wona wuńdže. Jan Wawer narodži so 1672 w Mješicach pola Bukec. Tak kaž za přeložk biblije bě so tež hižo za wudaće přenich spěwarskich w l. 1710 wutworila komisija štyrjoch serbskich duchownych; jej přislušeše Jan Wawer. Pozdžišo wuda spěwarske, rozmnožene wo něhdže 40 kěrlušow, druhi króc, a to sam.

Znajmjeńša třo ze štyrjoch fararjow, kaž nam to krótko žiwjenske stawizny jednotliwcow wobswědčeja, běchu potajkim, hdyž so woni dachu do džěta nad bibliju, hižo jako přeložerjo abo na hinaše wašnje spisowacelsce skutkowali. Můžeme jich chro-

ble mjenować na tym polu nazhonitych mužow.

Zbožowny wosud tež chce, zo su so wot třoch z nich hač do džensnišeho zachowali narowne pomniki: za Běmarja w předhali Budestečanskeje cyrkwyje, za Wawera w Bukecach, kiž so tuchwilu wobnowja, a za Jokuša při cyrkwinskej muri w Hbjelsku – tón bohužel nic w najlěpšim stawje. Kamjentne swědčenja žiwjenja tutych mužow nas tuž hišće po něhdže 275 lětach na nich dopominaja. Nimo toho mamy rjane literarne swědstwo jich skutkowanja. Jurij Mjeń w swojim „Rycerskim kyrlišu“ z l. 1767 wobspěwa wšěch tych, kotřiž su hač k jeho časej sej dobyli zaslužby wo serbske pismowstwo. Z tuteho poema sej čitamy wotpowědne wurězki:

„*Praetorius, Wawer, Ast, Matheji a Raca, či horje pomhaju połnemu ranju! Něk Boehmar to fromny Jozias*

ludu modlerske wotarje twari ...

Hlaj, tam schadžeju prawdoscje stánca do wósoka horje:

Dumiš, Leonhard, Faber, Šlenker, dale tež z Ketlic

džělawy Šořta, Langojo třo, tež Jokuš ...“

Jedyn z tych třoch Langow bě Jan Langa.

Njeje móžno wukon přeložerjow tu dohódnoćić; to ma so při druhich składnosćach stać. Wo wulkim wobjimje jich džěta měto so rěčeć, dale wo wuznamje jich skutka w nabožnym nastupanju. Tón hodži so tu jenož zjeć do lapidarneje sady, zo su ewangelscy Horni Serbja z bibliju dóstali do rukow „te najstarše a tež te najnowiše knihi“, kaž přeložerjo sami praja, a my móhli dodać: tehdy najwažnišu knihu w →

⇒ swojej maćeršćinje. Jara wažne je tute wobšěrne džěło tež bylo w rěčnym nastupanju, za wuwice našeje spisowneje rěče. Wo tym chcemy tu hišće něšto mysličkow wuprajic.

Hišće ženje do toho njebě so tajki wobšěrny tekst serbsce napisał a wudał: Za Nowy zakon wšak předležeše předdžěło M. Frencela, kotrež su wudawarjo „z wulkej prócu porjedžili“, ale Stary zakon a z tym zdaloko wjetši džěl cyłka je so tu přeni króc serbsce formulował. Bě to pioněrske džěło, namakać za tajki wulki tekst přeco dobry akceptabelny rěčny wuraz. Příkladny za to lědma běchu, přeložerjo su dyrbjeli rěčnotworićelske džěło wukonjeć, při čimž pak su so „ze wšej swěrnosću prócowali wo prawu a čistu sersku rěč“, kiž bych wšitcy „Serbjo lazować móhli“. To pak tež rěkaše, zo dyrbjachu rěč wolic, kiž nad dialektami steješe. Derje bě, zo woni pochadzachu ze wšelakich kónčin Hornjeje Łužicy; tak bě jim ze swójskeho nazhonjenja móžno posudzować, kotre rěčne móžnosće so najlěpje

hodzachu za zaměr, wšitkim zrozumliwy přeložk stworic. W njeličomnych posedženjach su zhromadnje wo tutu optimalnu rěčnu formu „wojowali“. W jednotliwym rěč biblije l. 1728 hišće dosć přepytowana njeje. Ale z jednej tajkej wosebitosću, kiž přeložerjo sami wopisuja, da so jich prócowanje derje znazornic. Woni su zawjedli do hornjoserbskeje spisowneje rěče pismik *f*, kiž „móže kóždy lazować po swojim wawnju za *l*, abo za *w*, kaž jeho rěč [to rěka: jeho dialekt] sobu přinjese“.

Hišće něšto slowow wo poměrje biblijskeje štwórki k Michałej Frencelej. Zaběrajo so z Nowym zakonjom je so wona dyrbjala z jeho džěłom rozestajec. W předslowje k bibliji so rěči wo tym, zo je so Frencelowy přeložk z l. 1706 z wulkej prócu porjedžil. Čehodla dyrbješe so porjedžic? Michał Frencelowe serbske spisy mějachu hinaši rěčny, t. r. wuši dialektny zakład, a tuž so tež jeho Nowy zakon we wšelakim rěčnje wotchila wot toho, štož tamni štyrjo dwaceći lět pozdžišo chcychu a realizowachu.

Zo bychmy při horjeka mjenowanym přikładze wokolo pismika *f* wostali: Frencel pisa hišće zasadnje *l*, hačrunjež bě so zawěsće wurěkowanje jako *f* (= *w*) tež něšto lětdžesatkow prjedy w hornjoserbskich narěčach hižo poměrnje daloko přesadziło.

Sym z wotpohladom na spočatku prajił, zo je přeložk cyłke biblije do serbsčiny z lěta 1728 był přeni, kiž je w čišću wušoł. W rukopisu předležeše wšak tehdy dalši, kiž je wo 17 lět starši: To je tón z pjera Jurja Hawštyna Swětlika, pochadzaceho z Kulo-wa a skutkowaceho w tym času, jako wón bibliju přeložowaše, jako farar w Radworju. Wón swój přeložk skónči hižo w lěće 1711. Wobhladujemy Swětlika – hromadze z Ticionom – jako založerja katolskeje warianty hornjoserbskeje spisowneje rěče. Bohužel so Swětlikowe džěło tehdy a tež pozdžišo čišćalo njeje; hač do džensnišeho čakamy na jeho wudaće w čišću, kotrež je hižo dlěje hač lětdžesatk planowane.

dr. Helmut Jenč

Božeho słowa slědy

Kamjenje z trajnej twjerdej heju rynkuja Bukečanske fararjec ladko. Po zdaću njezměnlive so wjedram a njewjedram wustajeja. Sněh čapkuje kamjenje, krjepjele šuraja a čuraja po hladkej a džěrkawej ptoninje, pismiki dólčkujaja a slónčne pruhi mjena wusmahnja. Sčerpnje da kamjeń swoje hamjeń, hdyž zawostaja wjedrowa wjertawka swoje slědy, druhdy samo kaž stopy wulke.

Při zapadnej muri kěrchowja pomnikuja skutki wosadnych fararjow. Do tuteho rynku zarjaduje so Jan Wawer, tudyši duchowny wot 1702 do 1728. W swojim fararskim času zdokonja wón twar noweje cyrkwy z kruteho zornowca. Boži dom wědžeše so přirodnym a wójskim wichoram wobarać. Ani kanonowe kule lěta 1758, kiž džensa hišće w murjach tča, njezamóchu cyrkej zničic.

Narowny kamjeń Jana Wawera a Bukečanska cyrkej stej znamjo pomnjeća a wěry, tola wěnc wěčnosće nimatej, přetož wot čłowjeskeje ruki stworjenej, dyrbitej so z čłowjeskeje pomocu wobstajnje wobnowjeć. Pěškowcowy pomnik so lětsa wobnowja, zo móhli so tež w přichodze na skutki Jana Wawera dopomnic. Spomnjeće je z dobom spóznaće, wědomje a wěda. Napis na fararskim kamjenju zaramikujaja w hornimaj kutomaj Chrystus a keluch, w delnimaj biblija a swěca, wuswětlujo Bože słowo w maćernej rěči. Swjate Pismo rozumić běše jedyn z hłownych narokow Jana Wawera, jako w běhu jednaće lět zhromadnje z Janom Langu z Minakała, Matejom Jokišom z Hbjelska a Janom Běmarjom z Budestec bibliju do hornjoserbsčiny přeložic. Jan Wawer bě 1710 tež hižo serbske

spěwarske sobu wudał.

Spěwarske a biblija bšetej za našu Mješisku wowku nje-parujomnej knize. Jan Wawer, jako syn bura w Mješicach rodženy, je wěsće hižo jako pachot do susodnych Bukec nůžkował, kaž po njedzelach wowka a džěd. Za moju wowku Selmu Šoćcinu bě cyrkej bydło a słowo Boha škitaca skala. Skromna, njesprócniwa a pobožna žona přeješe sej posledni wotpočink blisko Bukečanskeje cyrkwy a wotpočuje tam džensa w Božim mjenje ze swojim mandželskim Hermanom pod kamjenjom z lipowymi topješkami a hrónčkom Handrija Žejlerja wo njeměrnej podrožnicy a pokojnym statoku.

Přeco, hdyž wusměrju so na Mješicy a Bukecy poboku hórskje módriny, wonjeja we mni babyduškowe brjóžki a sušene zela w komorce pod Čornobohom. Serbski Wótčenaš a džěćace modlitwy mje wowka nawuci a poprawom je škoda, zo njemóžu so na swoju křćenju lěta 1962 w Bukečanskej cyrkwi dopomnic.

Hižo před wjac hač 300 lětami pozběhny Jan Wawer w swojej ródnej wosadze keluch spomóženja a rozswětlenja Božeho słowa. Přenja serbska biblija wuńdže před 275 lětami krótko do smjerće Bukečan fararja. Pohrjebne hrono z lista Pawoła

Narowny pomnik fararja Jana Wawera z lěta 1728 na dotalnym městnje při zapadnej murli kěrchowja w Bukecach. Pomnik so tuchwilu wobnowja a so poslednju nedźelu septembra z nutrnosću na nowym městnje w Bukečanskej cyrkwi znawa poswejić.

Foto: T. Malinkowa

na Romskich dokónči napis na narownym kamjenju Jana Wawera: Nichtó mjez nami njeje sam sebi živy ... **Měrana Cušcyna**

Wodaj nam ... a kak dale?

Před 15 lětami založi so w Delnjej Łužicy džěłowa skupina Serbska namša

Přede mnu leži wotpisk 1927 wot fararja Šwjela zestajeneho přehlada serbskosće w 16 wosadach wokoło Choćebuza. W nich běše podźěl serbsce rěčacych wosadnych tehdy 30–95 % a jich zastaraše 14 fararjow. Wosmjó z nich serbsce njemóžachu, třo rěčachu wot doma serbsce a třo běchu rěč tak někak nawukli, piše Šwjela. Wón chcyše, zo měli so we wšěch tych wosadach káždu abo káždu druhu njedzělu serbske Bože služby swječić. Ale jenož w dwěmaj wosadomaj so tole stawaše. W třoch dalšich so znajmjeńša hdys a hdys serbsce předowaše. Tehdyše položenje je tuž ze serbskeho wida jara njespokojace było. Při wšěm pak je tola něhdže sto króc wob lěto Bože słowo w delnjoserbskej rěči slyšeć było.

Džensa wotměwaja so w Delnjej Łužicy někak 6 do 8 króc wob lěto serbske kemše. To rěka: Hdyž je tuchwilu 24 delnjołužiskich wosadow, w kotrychž móhlo so serbsce předować, by kážda přerěznje jónu w běhu třoch abo štyrjoch lět na rjedže byla. To je jara mało.

Wozrodženje serbskich kemšow a wuskutki před 15 lětami založeneje džěłoweje skupiny Serbska namša slušaja k wuznamnym podawkam mlódsch stawiznow Delnich Serbow. Wšo je so w běhu lět lěpje wuwilo, hač sym sebi to wusonił, jako zastupich před poldra lětdžesatkom do generalneje superintendentury w Choćebuzu, zo bych tehdyšemu generalnemu superintendentej Reinhardtej Richterej swoje nahłady rozložil a jeho prosyl wo podpěru při založenju skupiny Serbska namša. Mějach cyrkej w něhdyšej Pruskej za instituciju, kotraž je lětsotki dołho pomhała Serbow rěč a kulturu do rowa storkać. R. Richtera pak bych bjez wahanja do rjada Němcow zapisal, kotřiž kaž Hauptmann, Will, Schindler, Fabricius a dalši w prawym času na prawym městnje spomóžnje za naš mały serbski lud w Delnjej Łužicy skutkowachu. Hustosć Njeserb skerje něšto za Serbow pohibuje dyžli Serb sam, přetož: „Skutk dobreho Němca sej wuchwaluja, to samsne wot Serba wšak měc nochcedza.“ Tele hrónčko hodžato so snano do křinje serbskich žiwjenskich mudrosćow položić. Tola wjeselmy so, zo je džensniša Berlin-Braniborska cyrkej swoje nahłady, byrnjež jara pozdže, bytostnje změnila. Jónu sym k. gen. sup. Richtera, kiž je 1988 založenju skupiny Serbska namša kmótril a jeje předsydstwo přewzał, po Serbskim muzeju w Choćebuzu wjedł a ze stawiznow našeho ludu powědał. Na kóncu wón hnuty rjekny: Da je so Bóh tom Knjezej spodobalo Serbow wuchować, hinak to skoro možno njeje!

Chětr někotre dalše fakty: Hižo do nastupa fašistiskeho mócnarstwa běše serbska rěč w nimale wšěch delnjołužiskich cyrkwach womjelnyta. 19. meje 1941 je braniborske konsistorstwo serbske kemše zakazalo. Po 1945 je so něšto króc serbsce předowało, tola wozrodženju serbskeho wosadneho žiwjenja cyrkej tehdy zadžěwaše. Młody farar Herbert Nowak chcyše serbskej wosadze služić a so po wójnje wospjet wo městno prócowaše, bu pak do Němcow sadženy. Tež jako džěše 1960 wo wobsadženje farow na wsach wokoło Choćebuza – tak mi jónu powědaše –, rjekny jemu tehdyši gen. sup. Jacob mjezwoči: „Bruder Noack, schlagen Sie sich den Cottbuser Kreis aus dem Kopf! Gehen Sie nach Schacksdorf bei Forst, da gehören Sie hin!“

Z časa fararja Šwjela njeběše so po zdachu wjele k lěpšemu změnilo. Čitamy w jeho žiwjenskich dopomjenkach: „W lětach 1903–1908 som pomocny prjatkař pší Serbskej cerkwi w Choćebuzu byl ... Ako bu w lěše 1908 wote mnjo zastarowane městno pomocnika do farstwa pšeměnjone, jo wosada pominata, aby mě tam za fararja pomjenowali. Był pak jo drugi farar, kenž jo z jadnje jsy do města kšěf. Togodla su južor tegdy na mojo žělo za serbstwo grěšyli a njejsu mě z teje winy do togo městna powołali. Promšt Kuhnert jo naspjet wote mnjo pominat, aby jomu do ruki zlužil, až njok wěcej za serbstwo želaš a we wobchadanju ze swojeju wosadu njeby serbski powědał. Take pšilubjenje som pšecej wotpokazał...“ A jako so Šwjela 1912 za fararja w Picnju zamołwi, dósta wotmołwu gen. sup. dr. Kesslera: „Das ist eine deutsche Stelle, und Sie sind doch ein wendischer Amtsbruder!“

Cyrkej je tuž winu na so wzała, a tele fakty dyrbiš znać, zo by džensniše položenje zrozumił a podawki wokoło wozrodženja serbskich kemšow prawje hódnočil. Horstka delnjoserbskich duchownych bě po 1945 hižo na wuměniku abo so w serbskich naležnosćach hižo njeangažowaše. Sprawnosće dla dyrbi so rjec, zo tež wjele wosadnych tehdy wo serbskeho duchowneho a wo zachowanje serbstwa njerozdžeše.

Wozrodženje

Po lětdžesatki dołhej přestawce organizowaštaj Christina Janojc (džensa Kliemowa) a farar Helmut Hupac (z podpěru serb. sup. Siegfrieda Alberta) 27. septembra 1987 serbske wosadne popołdnjo w Dešnje. K druhim delnjoserbskim kemšam w meji 1988 wuńdže přenje čisło časopisa Po-

magaj Bog. 26. septembra 1988 založichu serbscy a němscy duchowni a lajkjojo na Choćebuskej generalnej superintendenturje džěłowu skupinu Serbska namša. Na synodze Ewangelskeje cyrkwe Berlin-Braniborska w nalěcu 1989 je so wona oficialnje jako cyrkwinska džěłowa skupina připóznała, štož je gen. sup. Richter docpěl. Jako „Drucksache 153“ synoda tehdy wobzamkny: „Beschluss des Tagungsberichts-ausschusses: Die Synode begrüßt die Gründung der Arbeitsgruppe der Kirchenleitung ‚Sorbische Gottesdienste‘, die die kirchliche Arbeit im niedersorbischen Sprachgebiet in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft zu ihrem Thema machen will, indem sie vor allem anderen mit den dort lebenden Gemeindegliedern in ihrer ‚wendischen‘ Muttersprache Gottesdienste hält. Koopmann, Vorsitzender.“

1991 wuda skupina Serbska namša čišćanu „Dolnoserbsku liturgiju“. Knihi z předowanjami fararja Nowaka něšto mjesacow po tym slědowachu. 1995 čišćachu so knižki „Wóšće naš! Bože słowo 1“ (Pěť Janaš, ABC). Tuchwilu wočakujemy nowe delnjoserbske spěwarske. Dalše projekty so přihotuja. W delnjoserbskim rozhołosu so wot přewrótá sem prawidlownje předuje, druhdy so cyłe kemše wusylaja. Pomogaj Bog jewi so wot lěta 1991 jónu měsačnje jako wosebita strona w Nowym Casniku.

1996 prošeše skupina Serbska namša na jubilejne 50. kemše do Dešna. 166 kemšerjow přińdže. Swjatočna atmosfera knježeše, jako nowy Choćebuski gen. sup. dr. Rolf Wischnath rjekny: „Es ist meine Aufgabe als Mitglied der Kirchenleitung, heute einmal mehr die Gelegenheit zu nutzen, um zum Ausdruck zu bringen, dass das Schweigen der Kirche zum Verbot des wendischen nationalen Wirkens im Jahr 1937 und das spätere Verbot des Gebrauchs der wendischen Sprache im Gottesdienst eine Last und ein Schatten der Verfehlung und der Schuld kirchlichen Handelns war. Um der Liebe Gottes willen bitte ich Sie, dieses Schattens gewärtig zu sein und die Wahrheit der Vergebung gegen ihn geltend zu machen. Wir brauchen Vergebung und Wiedergutmachung um der Liebe Gottes willen.“

Měznik w džěławosći skupiny běchu tež 100. kemše lóni w januarje, na kotrej přichwata 173 kemšerjow do Žylowskeje cyrkwe. Juro Frahnow bu po džesačlětnym skutkowanju jako serbski předar oficialnje ze služby rozžohnowany a młody farar Hans-Christoph Schütt zapokazany. Z tym dóstachu Delni Serbja skónčnje fararja, →

⇒ kiž ma službny nadawk cyrkwy, so sobu wo serbske kemše starać (z 25 % džěloweho časa, štož so wot Spěchowanskeho towaristwa za serbsku rěc w cerkwi z. t. spěchuje).

Wšelake nazhonjenja

Nastajenje mnohich napřečo Serbam je so w zańdženych lětach čujomnje polěpšiło. Jako běše farar Dieter Schütt w druhej połojcy 80tych lět službu w něhdyšej „Šwjełowej“ wosadze Dešno/Žyłow nastupił – tak wón mi jónu powědaše –, su jeho před Serbami a tutej wosadu warnowali!

Dopomnju so tež na organista G., kiž běše krótko po wozroźenju serbskich kemšow próstwu wo podpěru raznje wotpokaža: „Für einen wendischen Gottesdienst spiele ich nicht!“ Něšto lět pozdžišo běše jedyn z najspušćomnišich partnerow a do serbskeje hudźby zalubowany, zo so z njej samo kompozitorisce rozestaješe.

Wostróznjaca běše jónu tež zdžělenka, zo njetrjebała skupina Serbska namša do Brjazyny scyła hakle přińć. Tamniša wosadna rada bě zhoniła, zo so tu a tam zaso serbske kemše wotměwaja. Te mějachu w Brjazynje drje za zarjadowanja Domowiny, dla čehož su prewentiwnje wobzamknuli je wotpokažac, jelizo něchtó z našeje skupiny k nim přińdže. Něšto lět pozdžišo wšak dóndže próstwa z Brjazyny sameje. 1998 a 2002 je so po lětdžesatkach zaso serbsce přédowało w tutej cyrkwi z jeje sławnymi freskami z lěta 1486, mjez kotrymiž namaka so tež najstarši nam znaty wobraz serbskeho dudaka.

Najwjace džěła ze serbskimi kemšemi měješe spočatnje k. farar n. w. Herbert Nowak. Na přerich 100 kemšach je wón 26 přédowanow měł. Farar Helmut Hupac přédowaše w tym času 16 króc, fararjej Cyril Pjeh a Dieter Schütt kóždy jónu. Wobžaruju, zo njejstaj so fararjej Kurt Malk a Armin Šejc, kotrymajž wot doma serbske słowo cuze njeje, skupinje Serbska namša přidružiloj.

Tež dalši duchowni so widžomnje wróćo dźeržachu. Jedyn samo z wěstej agresiwnosću přećiwo Serbam wustupowaše a so w němskej nowinje zjawnje swojimaj serbskimaj staršimaj džakowaše, zo njejstaj jeho serbsce kubłatoj. W cyrkwiniskim wjednistwje so wón spočatk 90tych lět rozsudnje přećiwo tomu wupraji, zo wutwori Berlin-Braniborska cyrkej městno serbskeho duchowneho. Wjacori (zwonkałužicy) němcy synodalajo mějachu mjenujcy po přewróće zapodatu próstwu wo spěchowanje serbskich kemšow za wopravnjenu. Wědžo, zo we finančnym wuběrku rodženy Serb skutkuje, prašachu so jeho, tola tón swojim krajanam podpěru zapowě. Wony Serbam njeprěćelisce zmysleny farar B. služese hač před něšto lětami runje w tej wosadze, hdžež zdokona farar Fryco 200 lět před nim přetožk

Stareho zakonja do delnjoserbsčiny. Nowy wosadny farar Natho w Gołkojcach je Serbam za to čim bóle přichileny, bohužel pak wosadni lědma wo to rodža.

Něćiše problemy

1992 přidružo so předar Juro Frahnow skupinje Serbska namša. Jako dorosčeny nawukny wón w Šuli za delnjoserbsku rěc a kulturu swoju maćerščinu pisać a čitać. Jeho pilnosć wunjese jemu připóznac w Serbach: Wot přerich 100 serbskich kemšow wón 56 wobstara. Dokelž njebě skupina Serbska namša docpěta, zo wutwori Berlin-Braniborska cyrkej městno serbskeho duchowneho, založi so 1994 Spěchowanske towaristwo za serbsku rěc w cerkwi z. t. Tute předarja přistaji a jemu mzdu z nazběraných přinoškow, darow a projektow plaćeše. Zo bě to móžno, za to ma so mnohim džak prajić, wosebje pak gen. sup. n. w. R. Richterej, woprawdžitemu organizatoriskemu mištrej! Předar Frahnow husto tež ludźi doma wopytowaše, so z nimi w maćerščinje modleše, z nimi spěwaše a jich třoštowaše. Na zhromadžiznach wo tym rozprawješe. Mjez druhim poby tež jónu w Nowej Jsy pola stareje, mjeztym zemřeteje Serbowki. Jako chcyše so z njej hromadze serbsce pomodlić, so wona jeho wopraša, hač drje wón to scyła smě, to běše cyrkej tola zakazała ... Někotre rany po zdaću jara pomału žija.

Z woblubowanym serbskim předarjom pak nastachu tež problemy za skupinu Serbska namša, kotrychž do toho njebě. Přédowanja fararjow Nowaka a Hupaca mějachu wysoki teologiski a rěčny niwow a mało njeserbskich požčonkow. Předar Frahnow, kiž běše wjele lět zwonka Serbow skutkował, měješe druge nahłady. Wón zdoby sebi tak wěsty raz wjetšeje „ludowosće“, štož samo na sebi njeje škódnje. Je to pak ludowe, hdyž „štundka, bildka, móterka“ a džesatki dalších němskich požčonkow wutłóča rjane stare słowa „góžina, wobraz, mašerka“ – wo syłach gramatiskich kopolenkow ani njerěčo? Někotři sej tajkule serbsčinu chwala, druzy sej přeja, zo by duchowny z přikładom był a wosebje porjadnje serbsce rěčať. Styšach samo hižo wuraz „wasserwendisch“ wot ludźi, kotřiž so ze mnu hańbuj, hdyž slyša krajanow njerodnje serbsce rěčeć. Njeběchu da naši duchowni dotal stajnje hajerjo čisteje serbsčiny, zo bychu byli dobri kublarjo swogeho ludu? Tuchwilne rěčne wadžeńcy maja něšto zhromadneho z tymi, kiž je Smoler dožiwił: Wěsty Droždzijski kowar Stoš („Die Schmähschrift des Schmiedemeisters Stosch gegen die sprachwissenschaftlichen Wenden ...“, 1868) je so na njeho přisłodžať a wo njetrjebawše, z němčiny požčene słowa wojowať. Kuriozne je, zo jedna so wo samson, wo kotrež nětko někotři pola nas w

Delnjeje Łužicy zasakle wojuja: „štunda, wachowaš, lazowaš“ a podobne.

Nichtó wšak nochcył serbskemu předarnej lubosć k serbstwu wotrjec. Tež jemu poboku stejacy nic, kotřiž stajnje dalšu wadžeńcu wokoło słowow „sorbisch – wendisch“ tematizuja. Što činić? Měli jich připóznac, scěrpnje kublać abo zasudzić?

Němski farar n. w. Klaus Lischewski z Wětošowa, wot mnohich kritizowany dla swogich jako njepriměrjene začuwanych zjawnych wustupow, džěła wot lěta 1995 w skupinje Serbska namša sobu. Z toho časa su jónu wob lěto we Wětošowje serbske kemše, lětsa džewjaty raz. Farar Lischewski wosadnych přeco wuraznje napomina, serbsku Božu službu wopytać. Němska na tutej njezděli njeje. Wot serbskeho přédowanja so skrótka němske zjeće poda za tych, kiž serbsce njerozumja. Z kotreje druheje wosady Delnjeje Łužicy móhlo so podobne rozprawjeć? W Zušowje pola Wětošowa zarjadowuje so hižo někotre lěta Serbske blido. Tam a na njemalo dalších serbskich zarjadowanjach, kiž farar Lischewski sobu organizuje, so wón wjeseli, hdyž ludžo serbuj, kaž je jim huba zrosćena, byrnjež duchowny sam hač na někotre słowa ničo njerozumił. Hdyž slyši wón wurazy kaž „Spreevaldtracht“, skedžbnja ludźi na to, zo jedna so tola wo serbsku drastu a zo su fašisća słowa „Spreevaldbauer“ a „Spreevaldtracht“ šerili, zo bychu „wendischer Bauer“ a „wendische Tracht“ wutłóčili a Serbow lóšo zgermanizowali. Słowo „Sorben“ pak ma wón za politisce počezene z časa NDR. Wón wě, zo jemu mnozy w Delnjeje Łužicy přitósuj. Druhim zaso so jeho „Berlinski pysk“ njelubi a dyrbi so tež rjec, zo falowace rěčne kmanosće a druhy skurilne zawjerćenje historiskich wěrnosćow dalewuwiće skupiny Serbska namša haća.

Tuchwilne položenje tuž njeje lochke: Či, kotřiž słowo „Sorbe“ njelubuja, su so mjeztym w towarstwe Ponaschemu zjednoćili. Wostanješ-li neutralny a spytaš-li jim wědu posrědkować, da ranja a wobwinuja će druzy, kiž bychu Ponaschemu najradšo zakazali.

Kelko individualnosće, njelogiki a wupłodow njewědy na jednej stronje a kelko zbytkow NDRskeho zmyslenja a njelogiki na tamnej znjese skupina Serbska namša? W tymle konflikće pohibuje so wona tuchwilu w 15. lěće swogeho wobstaća zhromadnje ze Spěchowanskim towaristwom za serbsku rěc w cerkwi z. t. Někotři su hižo wustupili. A snano samo hrozy, zo so skupina šćepi ...

Njedzeli, 14. septembra, pak budu najprjedy jónu 111. delnjoserbske kemše nowšeho časa w Serbskej cyrkwi we Wětošowje.

Werner Měškank

iniciator a sobuzatožer skupiny Serbska namša

Powěšće

Wojerecy. Dotalny direktor ewangelskeho gymnazija Johanneuma Uwe Stockmeier je k 31. julijej swoje zastojnstwo zložil. Tři lěta bě wón gymnazij nawjedował, nětko přewza direktorstwo priwatneje šule w Lüneburgu. Nowy direktor za Johanneum njeje hišće postajeny, tuchwilu so šula komisarisce nawjeduje.

Chelno. Z dwurěčneje ekumeniskej nutrnošću poswjećitaj fararje Radworskeje a Budyskeje Michatskeje wosady, S. Delan a J. Malink, 1. awgusta wobnowjenu pomnik za wopory swěto-weju wójnow na nawsy w Chelnje. Pomnik bu 1. awgusta 1920 za wosom w přenjeje swěto-wej wójnje padnjonych Chelnjanow postajeny, nětko, 83 lět pozdžišo, su so na njón tež mjena 23 woporow druheje swětoweje wójny napisali. Nutrnošć wobrubil je Radworski chór Meja.

Brand-Erbisdorf. Njedzela, 10. awgusta, je so na swjedženskich kemšach w Božim domje w Brand-Erbisdorfje pola Freiberga zapokazal Andreas Blumenstein jako nowy wosadny farar. Mjez kemšerjami bě tójšto hosći z lužicy: něhdyši wosadni z Njeswačidla a Hornjeho Wujězda kaž tež duchownaj dr. Buliš a sup. Malink. Jako asistent při zapokazanju skutkowaše sup. Malink. Wón fararja Blumensteina ze serbskim bibliskim hronom do jeho noweho zastojnstwa požohnowa. Po Njeswačidle a Hornim Wujězde je Brand-Erbisdorf třeća wosada, kotrež farar Blumenstein služi.

Budyšin. Z wěrowanjom w němskej a serbskej rěči zmandželišaj so 16. awgusta w Michatskej cyrkwi Katja Neumannec ze Šcijec a Nils Meyer z Wjazońcy. Bóh žohnuj jeju mandželstwo.

Budestecy. 16. awgusta bu Christoph Kästner wot sup. Pappaia jako nowy farar w Budestecach zapokazany. Serbsce jeho požohnowa sup. Malink. 42-lětny farar Kästner pochadza z Wjazońcy, je nan pječ dźěći a bě dotal w Kemnitzu pola Lubija z duchownym. W Budestecach je wón druhi němski farar; hižo jeho předchadnik farar Langa njebě serbsčinu wobknježił. Posledni serbski farar w Budestecach bě hač do lěta 1968 Bohuměr Rejsler.

Wojerecy. Na kemšach k zahajenju noweho šulskeho lěta, kiž wotměchu so 25. awgusta w Janskej cyrkwi, buštaj fararskeje mandželskej Ulrike a Reinhard Menzel, kiž běštaj dotal w Slepjanskej wosadze skutkowałoj, zapokazanej jako šulskej fararje na ewangelskim gymnaziju Johanneumje. Postrowy Domowiny do jeju noweho zastojnstwa posrědkowaše jimaj město-předsyda dr. Pětr Brězan.

Budyšin. Dwurěčnu ekumenisku nutrnošć k zahajenju noweho šulskeho lěta za šulerjow Serbskeje zakladneje a srjedźneje šule swječeštaj 25. awgusta w Michatskej cyrkwi sup. Malink a farar Šćapan. Wučerki a šulerjo wobedu šulow nutrnošć z přinoškami wobrubichu.

Budyšin. Z nowym šulskim lětom podawa tež farar dr. Buliš nabožinu na Serbskim gymnaziju. Sup. Malink, kotryž tu hižo wot lětušeho januara hodžiny podawa, wuwučuje 8. do 10. lětnik, dr. Buliš 5. do 7. lětnik.

Bart. Wot noweho šulskeho lěta kubła so w Bartskej zakladnej šuli pječ šulerjow přenjeho lětnika po WITAJ-modelu. Zakłady serbsčiny běchu dźěći w Malešanskej pěstowarni pod nawodom Jadwigi Wejšineje nawuknyli. Serbskich šulerjow ma na starosći wučerka Katarina Herrmannowa z Barta.

„Pój, wutroba, a wjesel so na darach Boha swogeho we lubym, lětnim času.“ – 83-lětna Hana Biederowa z Noweho Města na wopyće pola swójby swojeje dźowki w Krynhelecach Foto: E. Bigonowa

Spominamy

Před pjeć lětami, dnja 10.9.1998, zemrě w Budyšinje knjeni **Kata Malinkowa**. Syta Serbow a Němcow přewodžeše ju na jeje poslednim zemskim puću na Michatske pohřebnišćo, hdžež bu poboku swogeho hižo 1984 zemrěteho mandželskeho pochowana. Kata Malinkowa bě so 1931 do serbskeje katolskeje Cyžec wučerskeje swójby w Baćonju narodžiła. Po wuchodženju šule, kotruž bě mjez druhim w Čěskej wopytała, sta so z wučerku. Zmandželiwši so ze synom Łazowskeho fararja Pětrom Malinkom wěnowaše so jeju wulkej swójbje, do kotrejež so wosom dźěći narodzi. Pozdžišo dźělaše we wšelakich serbskich institucijach. Kata Malinkowa bě znata w Serbach jako přetožowarka a zastajerka knihow, awtorka a korektorka, nawodnica serbskeho dźěćaceho dźiwadła a Róžeńčanskeho kružka pisacych. Serbske

ewangelske zarjadowanja njeje jenož swěrnje wopytowała, ale husto tež sobu wuhotowała. W Michatskej cyrkwi bě lektorka na serbskich kemšach a je tójšto lět serbske dźěćace kemše swječiła. Sup. Albertej bě angažowana sobu dźěćaćerka, kotraž je za čichim wjele wukonjala. Hač do swogje smjerće redigowaše a korigowaše nastawki za Pomhaj Bóh. Swědomiče zestajala je „Serbski lekcionar“, kotryž wuda Serbske ewangelske towarstwo 1997, lěto do jeje njenadžiteje smjerće.

Přeprašujemy

- 07.09. 12. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše w Budyšinje w Michatskej z Božim wotkazanjom (sup. Malink)
- 13.09. sobota**
15.00 ekumeniska nutrnošć w Drježdžanach w cyrkwi swj. Jozefa (sup. Malink)
- 14.09. 13. njedzela po swjatej Trojicy**
8.00 wotjězd Serbskeho busa, po puću serbske kemše w Křišowje (sup. Malink)
- 11.45 nutrnošć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 14.00 namša we Wětošowje
- 14.30 wosadne popoždny w Slepom (M. Hermaš)
- 21.09. 14. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinju (sup. Malink)
- 28.09. 15. njedzela po swjatej Trojicy**
11.45 nutrnošć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 14.30 ekumeniska nutrnošć k znowoposwjećanju pomnika za fararja Jana Wawera w Bukecach, přizamknje so koncert duchowneje hudźby z chórom Serbskeho gymnazija
- 05.10. 16. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše w Budyšinje w Michatskej (sup. Malink)

Pomhaj Bóh časopis ewangelskich Serbow

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Čornobohska/Czornebohstr. 12, 02625 Budyšin/Bautzen

Redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiść: Čiśćernja DELANY tzwr w Njeswačidle
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

Přinoški a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadza mjesačnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud. Lětny abonement plaći 8 €.